

Mai
2011

BACKGROUND PAPER CRPE

NR. 3

Adoptarea euro in 2015: cum am ajuns la această dată și ce șanse avem?

Text de: Alexandra Toderiță, cercetător CRPE

Cu câteva zile înainte de Consiliul European din decembrie 2010, în plină criză a datoriilor suverane, cotidianul spaniol *Publico titra cu ironie "Se busca pais para una moneda"- „ monedă în căutarea unei țări". Păstrând registrul, în lumina dezbaterii publice din ultimele luni din România, putem să spunem că cele două (țara și moneda) se vor găsi cu siguranță, însă deocamdată nu se știe cât va dura dansul nupțial, când anume se va bate palma și în ce condiții.*

În timp ce în primii ani după aderare, problema adoptării monedei europene a rămas într-un stadiu latent în dezbaterile publice din România, în ultima perioadă, săptămânile sau chiar zilele au adus noi perspective, gândiri și răzgândiri pe această temă. Începând cu 2008, declarațiile oficialilor au bifat, în mod succesiv, orizontul adoptării Euro în 2014, apoi 2015, au trecut prin faza amânării pe termen nedefinit, precum au făcut alte țări din est cu state mai vechi de plată în UE, pentru a se opri la ținta 2015, în momentul scrierii acestui articol.

Înainte de a detalia toate aceste etape, situația convergenței nominale și reale în România, precum și principalele curente de idei care animă spațiul public național, este important să înțelegem care este starea uniunii monetare europene la un deceniu de la nașterea sa și de ce este aceasta importantă pentru România.

Uniunea Europeană Economică și Monetară (EMU) este o înțelegere între națiunile europene participante în vederea împărțirii unei monezi și politici monetare unice, la cârma căreia stă Banca Central Europeană, precum și a unei politici economice unice cu un set de condiții de responsabilitate fiscală, dat de Pactul de Stabilitate și Creștere.

Uniunea monetară europeană *nu este o zonă monetară optimă*, iar acesta este un truism. Încă dinainte de lansarea Euro, economiștii se întrebau dacă Europa era, sau dacă va putea fi vreodată o ZMO, adică o regiune în care beneficiile unei monede comune depășesc dezavantajele. În 1999 era limpede că nu era cazul pentru zona Euro, însă s-a crezut în devenirea ei, în impulsul pe care moneda unică îl va imprima pentru schimbări de un spectru mai larg.

Aceste așteptări s-au împlinit parțial: comerțul și investițiile străine directe au crescut mai repede în anii post-adoptare între membrii zonei euro decât în relația cu alte țări europene, piețele financiare au cunoscut o integrare accelerată prin intermediul pieței obligațiunilor corporative. Însa totul s-a oprit la piața unică. Realitatea primului deceniu de existență a euro ne arată că, deși moneda unică a oferit speranța unei convergențe economice, la final s-a impus divergența. Fiecare țară s-a specializat, ceea ce teoria avantajelor comparative a lui David Ricardo ne spune de vreo două secole și jumătate.

Aceasta n-ar fi nimic anormal în cadrul unei uniuni monetare, dacă reformele ce țin de mediul concurențial ar fi fost duse până la capăt. Campionii naționali în domeniile energiei, transporturilor, telecomunicațiilor sunt bine mersi în multe dintre vechile state membre ale zonei euro, însă, mai important, piața muncii nu a înregistrat progrese suficient de mari în procesul de liberalizare pentru a putea compensa pierderea cursului de schimb ca instrument de ajustare. În mod paradoxal, țările cu cele mai flexibile piețe ale muncii din UE sunt în afara zonei euro, iar Grecia, Italia și Spania - cele mai rigide, sunt în interiorul uniunii monetare (*Whyte, 2010*). Europa are nevoie de un reviriment al epocii lui Jacques Delors, în care eforturile să se canalizeze spre liberalizare și consolidarea pieței comune.

Prin urmare, proiectul unei monede europene comune este departe de a-și fi împlinit aspirațiile economice sau politice, însă pentru o țară ca România, care vrea să fie la masa discuțiilor la Bruxelles și să performeze în Uniunea Europeană, adoptarea euro reprezintă condiția sine qua non. Criza a demonstrat că țările care au privit moneda unică doar ca un scut pe piețele valutare internaționale, nu și ca un corset care le impunea asumarea unei discipline proprii, au sfârșit prin a avea mari probleme și a risca să iasă din grup. Simplul import al credibilității monetare germane nu a fost suficient în fața tulburărilor economice și financiare ale ultimilor ani. Necesitatea unor reforme adânci și a unei integrări reale într-o piață cu adevărat concurențială a devenit stringentă și la "case mai mari", dar cu atât mai mult pentru România, care trebuie să iasă din nesfârșita tranziție și să-și creeze premisele unei adevărate dezvoltări.

Însă din păcate, la noi, dezbaterea serioasă privind adoptarea euro lipsește. Spre deosebire de Cehia, Ungaria sau Polonia, care au pus cifrele pe hârtie pentru a se hotărî când și cum, în România până în momentul de față, autoritățile (Ministerul Finanțelor și/sau BNR) nu au realizat un studiu de impact asupra adoptării monedei unice europene. Acesta ar trebui să indice care este momentul indicat pentru schimbarea leului cu moneda europeană, dar și care sunt avantajele și dezavantajele acestui proces.

Pentru orice țară luată în considerare, adoptarea euro implică atât **beneficii**:

- reducerea riscului macroeconomic;
- integrarea piețelor financiare;
- scăderea ratelor dobânzii;

- eliminarea costurilor de tranzacționare și eliminarea riscului valutare, care, mai departe, contribuie la
- dezvoltarea comerțului exterior ;
- creșterea investițiilor ;
- creșterea productivității factorilor de producție, care conduce la o alocare mai eficientă a resurselor economice

cât și **costuri** :

- pierderea independenței politicii monetare, ceea ce conduce la volatilitate macroeconomică (șomaj, PIB) în contextul șocurilor asimetrice, a flexibilității reduse a pieței muncii, gradului insuficient de integrare financiară și comercială cu zona euro;
- deschiderea totală la concurența din cadrul UE ;
- creșterea mult mai rapidă a prețurilor interne față de cele din restul uniunii, care presupune pierdere de competitivitate;
- amplificarea dezechilibrelor s-ar putea observa prin lărgirea deficitelor de cont curent sau majorarea deficitului bugetar, iar ajustările s-ar putea realiza prin scăderi de salarii și austeritate fiscală.

În România, în privința adoptării monedei comune, s-au delimitat două curente de opinie clare: cea politică, pentru care euro are o calitate „civilizatoare” – („valențele unei ținte sunt de mobilizare” potrivit guvernatorului BNR Mugur Isărescu), este morcovul pe care trebuie să-l avem în față pentru a mai schimba pe ici, pe colo-în punctele esențiale, și cei care văd în pactul Euro Plus (care este ”un prim pas spre un guvern european”, conform spuselor lui Leonard Orban, consilier prezidențial) și ale sale constrângeri bugetare o forță care oricum ne împinge în direcția bună, moneda comună fiind ceva pentru care trebuie să fii pregătit, altfel poate fi un medicament cam amar.

Cronologia declarațiilor asupra țintei adoptării euro în ultimii ani arată astfel:

- în 2008, BNR planifica intrarea în anticamera euro - mecanismul ERM 2-, în 2012, pentru ca în februarie guvernatorul Mugur Isărescu să declare că ținta inflației pentru următorii doi ani nu va fi atinsă. Tot în 2008, publicația *Wall Street.ro* a realizat un sondaj în rândul a 34 de bancheri de pe piețele emergente, care la momentul respectiv previzionau că România va fi ultima țară din Europa de Est care va adopta euro, în 2015.

- o dată cu instalarea crizei în 2009, viziunile asupra orizontului de adoptare a euro se diversifică: BNR păstrează ținta 2014-2015, calificând-o drept "ambitioasă, dar realizabilă" (Mugur Isărescu), premierul Boc își dorește trecerea României la euro chiar înainte de 2014, în timp ce agențiile de rating văd posibil acest lucru abia peste 10 ani, din cauza problemelor fiscale structurale.

- în 2010, se avansează anul 2016, pentru ca la începutul anului 2011 să se renunțe la ținta de 2015 și apoi să se revină la această dată în forma finală a Programului de Convergență. Admițând că aspectele tehnice sunt din ce în ce mai greu de atins, guvernatorul Băncii Naționale a României, Mugur Isărescu declara la începutul lunii mai: "O schimbare a datei ar

fi generat discuții nesfârșite pe o problemă fără fond și ar fi dus spre o relaxare, să îi mai lăsăm și pe alții să facă. Până în 2015 mai sunt patru ani, nu este chiar de azi pe mâine”.

Rămâne de văzut însă dacă acest ”nu chiar de azi pe mâine” va fi suficient pentru îndeplinirea criteriilor de convergență, într-o primă fază nominale, dar și cele reale.

- problema cea mai mare rămâne cea a inflației, capitol la care distanța față de ținta europeană este considerabilă. În timp ce tabloul zugrăvit de Banca Națională tinde să capete ceva nuanțe de roz spre sfârșitul anului, estimările sectorului financiar-bancar se învârt în jurul a 6-8% pentru finalul lui 2011. Vârful se va înregistra în luna iunie - 8,7%, iar per total an, prognoza de inflație a fost revizuită de la 3,6% la 5,1%, procent pe care analiștii îl consideră realist pentru următorii 3 ani. Media celor mai performante state la acest capitol a fost de 1,8% în martie 2011, ceea ce înseamnă că România trebuie să-și reducă inflația cu mai mult de 3 puncte procentuale în cel mai bun caz în următorii ani.

- conform acordului încheiat cu instituțiile financiare internaționale, România trebuie să înregistreze un deficit bugetar de 4,4% din PIB în 2011, de asemenea, peste pragul de 3% din PIB impus de condițiile de la Maastricht. Disciplina bugetară este în opinia multor specialiști, de fapt, miza principală a acestui proces de adoptare a euro pentru România, care trebuie să își mențină conduita în ceea ce privesc cheltuielile introdusă prin recente reforme bugetare ocazionate de criză.

- dobânda pe termen lung nu trebuie să depășească cu mai mult de 2 puncte procentuale rata de dobândă a celor mai performante state în materie de inflație. În acest moment, dată fiind situația critică a Irlandei (criza a determinat majorarea ratei de dobândă la titlurile de stat pe 10 ani la 10,57%), România ar îndeplini la limită acest criteriu.

Criteriul referitor la stabilitatea cursului de schimb în cadrul Mecanismului Ratelor de Schimb nu poate fi încă cuantificat, întrucât România nu a aderat încă la acest mecanism, iar ponderea datoriei publice în PIB se încadrează în cei maxim 60% stipulați de criteriul de convergență nominală.

În concluzie, miza cea mare pentru 2015 o reprezintă îndeplinirea unei triade dificile: inflație scăzută - deficit bugetar redus - monedă națională stabilă.

Din punct de vedere al convergenței reale, deficitele structurale au devenit, vorba americanului, „a mouthful” (termen la modă) zilele acestea în România. Și nu în mod gratuit. Este clar că România nu poate performa în interiorul uniunii monetare europene decât dacă converge în mod real la aceasta, adică dacă reușește o omogenizare a structurii economiei sale cu cea a celorlalți membri ai uniunii monetare. Problemele din PIIGS (acronimul utilizat în presă pentru grupul țărilor afectate de criza datoriilor suverane) pot fi asimilate unor șocuri asimetrice, pe care noi în nici un caz nu ni le-am putea permite.

Literatura economica identifică o serie de criterii de convergență reală, de la indicatori consacrați (PIB/locuitor, productivitatea muncii), structura PIB-ului, ponderea investițiilor în PIB, rata șomajului, convergența ciclurilor economice, la indicatori avansați. În cazul României, decalajele cele mai însemnate față de structura economiei zonei euro se regăsesc în:

- nivelul PIB-ului pe locuitor, capitol la care România se găsește pe penultimul loc din UE;

- ponderea prea mare a agriculturii în PIB (7% față de 1,7%) și prea scăzută a serviciilor financiare, expresie a diferențelor existente între stadiile de dezvoltare ale celor două economii;

Întorcându-ne la data stabilită pentru adoptarea euro – anul 2015 în general și nu o zi propriu-zisă, aceasta reprezintă de asemenea o particularitate interesantă. Ultimele state care au adoptat euro - Slovenia (2007), Slovacia (2009) și Estonia (2011) au avut o perioadă de tranziție de 16 zile. Pentru cele care au trecut la euro în 2002, două luni de circulație paralelă. România face un salt important în această privință, propunându-și o marjă de 16 luni, în care leul românesc să circule în paralel cu moneda europeană, timp în care s-ar putea ajunge la convergența indicatorilor macroeconomici. Circulația în paralel pe o perioadă de câteva luni presupune afișarea prețurilor în ambele monede, acceptarea la plată atât a leului, cât și a euro, ceea ce va semăna mai multă confuzie, în opinia unor analiști. Motivația stabilirii unei perioade atât de îndelungate ar putea fi experiența statelor care au adoptat recent moneda unică, care au cunoscut o creștere a prețurilor, precum și recenta denominare a leului din 2005. Atunci, moneda nouă a circulat în paralel cu cea veche un an și jumătate, iar inflația nu a crescut.

Bibliografie:

1. Whyte, Phillip, "The euro's success requires liberalization. If European politicians believe that trade should flow more freely within national borders than across them, they should not be sharing a currency", Wall Street Journal, 26 august 2010;
2. <http://www.wall-street.ro/top/Economie/102767/Cum-s-a-ratat-adoptarea-euro-in-2015-Cele-mai-tari-declaratii-date-in-criza.html>
3. <http://www.zf.ro/eveniment/leonard-orban-consilier-prezidential-aparitia-unui-guvern-unic-al-ue-este-inevitabila-romania-a-aderat-la-pactul-euro-plus-pentru-a-putea-ramane-la-masa-deciziilor-8114029>
4. <http://www.zf.ro/eveniment/leonard-orban-consilier-prezidential-aparitia-unui-guvern-unic-al-ue-este-inevitabila-romania-a-aderat-la-pactul-euro-plus-pentru-a-putea-ramane-la-masa-deciziilor-8114029>
5. http://economie.hotnews.ro/stiri-finante_banci-8584768-adrian-vasilescu-bnr-reperul-pentru-adoptarea-euro-trebuie-fie-cat-mai-aproape-pentru-nu-avem-timp-amanat.htm

Centrul Român de Politici Europene

Știrbei Vodă, nr. 29, ap. 4

București - 1

office@crpe.ro

Tel.: +4 0371 083 577

Fax.: +4 0372 875 089

www.crpe.ro